

УДК 346.1

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4249276>
О.І. КУЛИК,

прокурор Києво-Святошинської місцевої прокуратури Київської області,
кандидат юридичних наук, м. Київ, Україна; e-mail: kulyk0001@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1195-9869>

РИНОК ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

O.I. KULYK,

Prosecutor, Prosecutor's Office of the Kyiv-Svyatoshyh District,
Ph.D. in Law, Kyiv, Ukraine; e-mail: kulyk0001@gmail.com;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1195-9869>

VIRTUAL ASSET MARKET AS AN OBJECT OF LEGAL REGULATION

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Ринок віртуальних активів активно розвивається. Разом із тим, його незрілість, у поєднанні з відсутністю належного правового регулювання, ускладнює залучення інвестицій. Основною невирішеною проблемою виступає відсутність чіткого уявлення, що представляє собою ринок віртуальних активів як об'єкт правового регулювання. Це стримує розвиток та функціонування цього ринку, а також знижує ефективність нормативно-правового впливу на відносини, залишаючи ринок у тіні. **Використані методи** – за допомогою формально-логічного методу досліджувалися основні поняття та проводився аналіз проектів нормативно-правових актів, якими регулюються питання ринку віртуальних активів. Системно-структурний метод застосовувався для виділення та аналізу певних характеристик ринку віртуальних активів. За допомогою порівняльно-правового методу проведено аналіз положень законопроекту Європейської Комісії щодо врегулювання ринку віртуальних активів і виявлено позитивний досвід, який заслуговує на увагу. За допомогою формально-юридичного методу підготовлено відповідні пропозиції для використання у законотворчій та правозастосовній діяльності. **Метою** роботи є розробка пропозицій щодо конкретизації визначення ринку віртуальних активів як об'єкту правового регулювання. **Результати.** Досліджено поняття ринку віртуальних активів як об'єкту правового регулювання, проаналізовано законопроекти, які покликані врегулювати ринок віртуальних активів. Досліджено особливості визначення поняття "ринок" в інших сферах суспільного виробництва. **Висновки.** Обґрунтовано, що під ринком віртуальних активів як об'єктом правового регулювання слід розуміти сукупність суспільних відносин, які виникають між учасниками ринку щодо створення та обігу віртуальних активів, здійснення державного регулювання та саморегулювання ринку віртуальних активів. Наведене визначення запропоновано закріпити у Дорожній карті щодо регулювання ринку віртуальних активів, що дасть змогу чітко визначити коло суспільних відносин, на яке спрямовано правове регулювання. Запропоновано основні напрями правового регулювання ринку віртуальних активів, серед яких: конкретизація правового режиму об'єктів ринку; визначення правового статусу суб'єктів ринку; відносини щодо функціонування та стимулювання розвитку ринку, державного регулювання та саморегулювання ринку віртуальних активів.

Ключові слова: віртуальні активи; цифрові активи; фінансові активи; криптовалюта; ринок віртуальних активів

Problem statement. The virtual asset market is actively developing. However, its immaturity, combined with the lack of proper legal regulation, makes it difficult to attract investments. The main issue to be resolved is the lack of clarity about the virtual asset market as an object of legal regulation. This hinders the development and functioning of this market, as well as reduce the effectiveness of regulatory impacts on the relationship, in the meantime leaving the market off the grid. To solve these problems the listed below **methods** of scientific cognition were used. The formal-logical method was used to research the basic concepts of the virtual asset market and for the analysis of the Ukrainian draft laws on this issue. The system-structural method was used to identify and analyze certain characteristics of the virtual assets market. The comparative-legal method was used to analyze the draft law of the European Commission on the regulation of the virtual asset market and to identify the positive experience that deserves attention. The formal-legal method was used to make propositions in law-making and law application. **The purpose** of the article is to develop proposals to specify the definition of the market of

virtual assets as an object of legal regulation. **Results.** The concept of the market of virtual assets as an object of legal regulation is studied, the drafts called to regulate the market of virtual assets are analyzed. Peculiarities of defining the concept of "market" in other spheres of social production are investigated. **Conclusions.** It is substantiated that a set of social relations between market participants on creation and circulation of virtual assets, state regulation, and self-regulation of the virtual assets market should be understood as the market of virtual assets as an object of legal regulation. It is proposed to enshrine this definition in the Roadmap on the regulation of the virtual assets market, which will allow to clearly defining the range of public relations the legal regulation is aimed at. It is also proposed the main directions of legal regulation of the virtual asset market such as the specification of a legal regime of the objects of the market; determination of the legal status of the subjects of the market; developing the legal support for proper functioning and stimulation of market development; legal support of state regulation and self-regulation of the virtual asset market.

Key words: virtual asset; digital asset; financial asset; cryptocurrency; virtual asset market

Постановка проблеми

Ринок віртуальних активів сьогодні є надзвичайно актуальним явищем. Зважаючи на велику кількість новин на цю тематику та бурхливий інтерес науковців, можна було би припустити, що віртуальні активи є феноменом, який виник нещодавно. Між тим, ринок віртуальних активів почав формуватися ще у 2008 році, а поштовхом до його утворення, як зазначає С. Накамото (Nakamoto, 2008), стало виникнення криптовалюти Bitcoin [1]. Попри те, що сьогодні ринок продовжує активно розвиватись, його незрілість, у поєднанні з відсутністю належного правового регулювання, ускладнює залучення інвестицій, а тому розвиток ринку є менш стабільним та стрімким [2, с.27].

Адам Сміт вважав, що ринок має стихійну саморегулюючу силу, яка все поставить на своє місце у виробництві, розподілі, обміні та споживанні, вирішить проблеми вироблення необхідної кількості та якості товарів і послуг. Водночас сьогодні вчені-економісти наполягають, що коли в економіці відсутні необхідні умови для цивілізованого ринку, тоді він функціонує як тіньовий [3, с.95]. В Україні фактично склалась ситуація за якої ринок віртуальних активів існує у правовому вакуумі. Зокрема, О.І. Петренко робить висновок про об'єктивно наявний дисбаланс між економічними реаліями ринку криптовалюти та розвитком законодавства у цій сфері [4].

Оскільки віртуальні активи за своєю природою не вписуються в існуючі категорії, як-то: цифрової валюти; цифрового товару; різновиду речей; майнового чи речового права тощо, а натомість, певним чином охоплюють усі ці категорії, більшість держав, серед яких і Україна, ще не розробили нормативно-правову базу для послідовного розвитку та справедливого функціонування ринку. Ця прогалина у правовому регулюванні породжує правову невизначеність, а сам ринок навряд чи можна назвати безпечним для залучення інвестицій.

Наразі можна лише аналізувати окремі спроби законодавчого врегулювання ринку віртуальних активів. Так, до Верховної Ради України подано законопроект "Про віртуальні активи" від 11.06.2020 р. № 3637 [5]. Інший законопроект з цього питання, підготовлений Міністерством цифрової трансформації України, лише проходить публічні обговорення [6], проте і на цей час можна зробити певні зауваження щодо його змісту.

В юридичній науці природу віртуальних активів та окремі питання статусу учасників ринку аналізувала В.С. Мілаш [7], еволюцію ринку віртуальних активів досліджував В.А. Каал (Kaal, 2020) [2]. Стан правового забезпечення обігу криптовалют аналізувався В.А. Устименком [8]. Проте в юридичній науці досі не запропоноване авторське визначення ринку віртуальних активів.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що основною невирішеною проблемою виступає відсутність чіткого уявлення, що представляє собою ринок віртуальних активів як об'єкт правового регулювання. Це стримує розвиток та функціонування цього ринку, а також знижує ефективність нормативно-правового впливу на відносини, залишаючи ринок у тіні.

Видається, що для того, аби забезпечити належне правове регулювання ринку віртуальних активів необхідно спершу чітко визначити саме це поняття. Тому метою статті є розробка пропозицій щодо конкретизації визначення ринку віртуальних активів як об'єкта правового регулювання. Її новизна полягає в розробленні поняття ринку віртуальних активів як об'єкта правового регулювання, а також конкретизації основних напрямів правового регулювання ринку віртуальних активів. Завданням статті є розкриття ринку віртуальних активів як пріоритетного напрямку правового регулювання економіки; аналіз законотворчої діяльності щодо врегулювання ринку віртуальних активів; пошук аналогій

для визначення поняття "ринок віртуальних активів" у вітчизняній юридичній науці та в законодавстві; формулювання власних висновків та пропозицій на основі проведеного аналізу.

Ринок віртуальних активів як пріоритетний напрям правового регулювання економіки

Правове регулювання, виходячи з теорії природного права, – це частина (елемент) правового впливу держави на суспільні відносини за допомогою специфічних правових засобів (норм права, правовідносин, актів реалізації права) з метою упорядкування, закріплення, охорони і розвитку суспільних відносин [9, с.1059].

В.П. Плавич акцентує увагу на трьох основних напрямках впливу права на економіку: "по-перше, право закріплює економічні відносини, що складаються в державі, гарантує їхню стабільність; по-друге, право стимулює формування нових економічних відносин; по-третє, право підтримує і охороняє економічні відносини. Вищезазначені напрями впливу права на економічні відносини обумовлюють визначення місця і ролі права в забезпеченні ринкових перетворень в економічній сфері" [10, с.4]. Також учений зазначає, що "...реформування права і формування національної правової системи для забезпечення ринкових перетворень матиме позитивні наслідки за умови, що процеси будуть спиратися на економічні відносини, які склалися у суспільстві. Суспільні відносини, основу яких становлять відносини виробництва та споживання (вони мають економічний характер), є головним джерелом права як соціального регулятора" [10, с.5].

Вагомою складовою сфери економічних відносин варто розглядати ринок віртуальних активів, який у силу свого неабиякого потенціалу має виступати пріоритетним напрямом правового регулювання економіки.

При цьому, з урахуванням наведених підходів щодо впливу права на економіку, необхідно виділити ті аспекти ринку віртуальних активів, що мають стати основними напрямами правового регулювання, як-то: конкретизація правового режиму об'єктів ринку; визначення правового статусу суб'єктів ринку; відносини щодо функціонування та стимулювання розвитку ринку.

Крім того варто зазначити про необхідність належного правового забезпечення державного регулювання ринку, що полягатиме, зокрема, у конкретизації повноважень компетентних органів, а також саморегулювання ринку, яке дотягатиметься за рахунок установа певних

правил та стандартів діяльності та самоконтролю за їх дотриманням усіма учасниками ринку.

Для ринку віртуальних активів як об'єкта правового регулювання необхідно визначити його сутність як юридичної категорії. При цьому слід зазначити, що метою правового регулювання є упорядкування суспільних відносин, а відносини щодо обігу віртуальних активів є економічними. З огляду на це необхідно охарактеризувати економічну сутність цього ринку.

У науковій теорії напрацьовано багато підходів до визначення поняття "ринок". Так, економісти у сфері маркетингу М.С. Пушкар і В.А. Пинхасик вважають ринок однією із економічних категорій товарного господарства, що є сферою товарного обміну [11, с.16]. Такий підхід отримав своє відображення і у тлумачному словнику, де ринок визначається як сфера товарного обміну [12, с.536].

Між тим, доречною видається думка О.М. Царенка та співавторів стосовно того, що визначення ринку як сфери товарного обміну не висвітлюють найголовнішої сутності ринку, особливостей його механізму, зазначаючи при цьому, що обмін в багатьох випадках може відбуватись не ринковим шляхом (бартерні операції). З урахуванням цього видається доцільним пристати на позицію вищезгаданих учених, які пропонують під ринком розуміти сукупність економічних відносин у питаннях обміну товарів за цінами, які встановлюються на основі взаємодії попиту і пропозиції в ході конкуренції, в результаті чого здійснюється суспільна оцінка товарів і послуг [13, с.13].

Схожої позиції дотримуються також науковці, які досліджували та вдосконалювали дефініцію економіко-правової категорії "ринок" з точки зору господарського права. Зокрема, К.В. Масляєва зазначила, що ринок – це сфера економічних зв'язків, які виникають між суб'єктами ринкових відносин з приводу виготовлення та реалізації продукції, виконання робіт і надання послуг шляхом погодження ціни й регулюються державою [14, с.7].

Враховавши наведені підходи, слід перейти безпосередньо до дефініції ринку віртуальних активів.

Аналіз законотворчої діяльності щодо врегулювання ринку віртуальних активів

Автори поданого до Верховної Ради України проєкту Закону України "Про віртуальні активи" від 11.06.2020 р. № 3637 під ринком віртуальних активів пропонують розуміти сукупність учасни-

ків ринку віртуальних активів та правовідносин між ними щодо обігу віртуальних активів [5].

Запропоноване визначення навряд чи можна назвати вдалим, оскільки ідея визначити ринок через сукупність його учасників не відповідає напрацюванням теорії права.

Більше того, вищезгаданий законопроект у цілому потребує суттєвого доопрацювання, про що свідчить зокрема і висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України. Як зазначено у цьому висновку: "... значна частина положень проекту викладена нечітко, наслідком чого може стати як можливість їх неоднакового тлумачення, так і незрозуміння їх змісту учасниками відповідних правовідносин. До того ж, окремі положення проекту не узгоджуються з відповідними положеннями чинного законодавства та іншими положеннями проекту" [15]. Спираючись на цей висновок можна припустити, що прийняття цього законопроекту в запропонованій редакції може створити більше проблем, аніж вирішити. Зокрема, може залишитись правова невизначеність з питань впорядкування ринку.

У свою чергу, напрацьований Міністерством цифрової трансформації України проект Закону України "Про віртуальні активи" від 18.05.2020 р. взагалі не містить визначення ринку віртуальних активів [6]. Законопроект на цей час проходить публічні громадські обговорення, тому видається можливим висловити пропозицію авторам законопроекту щодо закріплення у кінцевому варіанті законопроекту визначення поняття "ринок віртуальних активів". Особливо враховуючи те, що законопроект оперує цим поняттям та неодноразово до нього звертається.

Варто також проаналізувати підготовлений Європейською Комісією законопроект щодо ринку криптоактивів. У ньому розшифровується визначення ринку криптоактивів, проте в дещо іншому семантичному значенні (як місце де збувають, продають що небудь) [12, с.536]. Так, у п.11 ст.3 законопроекту Європейської Комісії надається визначення поняттю "функціонування торгової платформи для криптоактивів" як управління однією або кількома торговими платформами для криптоактивів, в рамках яких покупці та продавці криптоактивів можуть взаємодіяти у такий спосіб, що призводить до укладення контракту, або шляхом обміну одного криптоактиву на інший, або обміну криптоактиву на фіатну валюту, що є законним платіжним засобом [16].

Видається, що при розробці української нор-

мативно-правової бази щодо регулювання ринку віртуальних активів необхідним є чітке закріплення такого поняття з урахуванням напрацювань вітчизняної юридичної науки та усталеної законодавчої техніки.

Водночас, окремо варто звернути увагу на таке. Перед публікацією Європейською Комісією згаданого законопроекту та навіть перед публічними обговореннями його змісту була підготовлена відповідна Дорожня карта [17], яку спираючись на думку С.М. Чінкін (Chinkin, 1989), можна назвати актом "неправового м'якого права", до яких учена відносить зокрема резолюції та кодекси поведінки, складені та прийняті міжнародними та регіональними організаціями, які не мають обов'язкової сили та виконуються добровільно, і позиції приватних осіб [18, с.851].

Безумовно, процедура прийняття нормативно-правових актів в Україні не передбачає обов'язку готувати документи такого характеру перед прийняттям законів. Разом із тим, Європейська комісія спершу намітила Дорожню карту з регулювання ринку віртуальних активів, а потім проводила публічні консультації, збирала відгуки. Така процедура дає змогу виявити наявні та актуальні проблеми функціонування ринку. В Україні, як приклад, фахівцями Офісу ефективного регулювання ще у 2018 році підготовлено Зелену книгу "Регулювання ринку криптовалют" [19], де проведено економіко-правове дослідження щодо регулювання ринку криптовалют в Україні.

Видається, що так як ринок віртуальних активів уже фактично склався та функціонує, доцільним було б запропонувати скласти певний документ, як-то Дорожню карту, Зелену книгу або інший акт "м'якого" права для того, аби зафіксувати елементи нормотворчого процесу та констатувати досягнення консенсусу між суб'єктами ринку віртуальних активів.

Пошук аналогій для визначення поняття "ринок віртуальних активів" у вітчизняній юридичній науці та в законодавстві

Повертаючись до визначення поняття "ринок віртуальних активів" варто зазначити, що в юридичній науці це поняття практично не зустрічається. В.С. Мілаш, дослідивши віртуальні активи як об'єкти господарських прав, питань щодо їх ринку не торкалась. При цьому, ученою було проаналізовано природу віртуальних активів, окремі питання статусу учасників ринку тощо [7]. Науковцями-економістами В.Г. Сословським та І.О. Косовським запропоновано

визначення ринку криптовалют, що є складовою ринку віртуальних активів. Ринок криптовалют, на їх думку, є системою, яка поєднує в одне ціле всі елементи, що забезпечують випуск (емісію) криптовалют та їх обіг за законами попиту та пропозиції між учасниками цього ринку [20, с.244]. Це визначення доцільно врахувати, проте його не можна вважати вичерпним щодо усіх видів віртуальних активів.

З огляду на це, слід проаналізувати визначення ринків, які сформовані правниками в інших сферах суспільного виробництва.

Так, Ю.М. Павлюченко пропонує під аграрним ринком як об'єктом правового регулювання розуміти сукупність суспільних відносин, які виникають між учасниками ринку щодо реалізації сільськогосподарської продукції та наданні пов'язаних допоміжних послуг на засадах конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації, а також державного контролю за безпечністю та якістю сільськогосподарської продукції [21, с.122].

У свою чергу, О.М. Кологойда вважає, що фондовий ринок є частиною фінансового ринку, що охоплює правові, економічні, організаційні та інші відносини, що виникають між суб'єктами та іншими учасниками фондового ринку щодо випуску, обігу цінних паперів та їх похідних, захисту прав та законних інтересів учасників фондового ринку, здійснення державного регулювання та саморегулювання професійної діяльності на фондовому ринку [22, с.25].

Варто також звернути увагу і на легальні визначення "ринків". Так, ринок електричної енергії – це система відносин, що виникають між учасниками ринку під час здійснення купівлі-продажу електричної енергії та/або допоміжних послуг, передачі та розподілу, постачання електричної енергії споживачам (п.74 ч.1 ст.1 Закону України "Про ринок електричної енергії") [23]. У свою чергу, ринок природного газу – сукупність правовідносин, що виникають у процесі купівлі-продажу, постачання природного газу, а також надання послуг з його транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору), послуг установки LNG (п.33 ч.1 ст.1 Закону України "Про ринок природного газу") [24]. Наведені підходи свідчать, що практика законодавчого врегулювання дефініції ринку склалась крізь призму сукупності певних правовідносин.

Отже, спираючись на викладене, можна запропонувати таке визначення ринку віртуальних активів як об'єкта правового регулювання. Ринок віртуальних активів – це сукупність суспільних відносин, які виникають між учасниками ри-

нку щодо створення та обігу віртуальних активів, здійснення державного регулювання та саморегулювання ринку віртуальних активів.

Для втілення цих пропозицій доцільно підготувати певний акт "м'якого" права, як-то Дорожню карту щодо регулювання ринку віртуальних активів в Україні. З урахуванням того, що стосовно нормативного регулювання ринку віртуальних активів фахівці з Кембриджського університету, зокрема, А. Бландін, Э.С. Клутс, Х. Хуссейн та інші (Blandin, Cloots and Hussain et al., 2019), радять застосувати існуючу в державі нормативно-правову базу наскільки це доцільно, а за необхідності розробити індивідуальну нормативно-правову базу [25, с.26], прийняття Дорожньої карти, в якій пропонується закріпити визначення ринку віртуальних активів, принципи його функціонування та розвитку, а також його структуру і суб'єктів, створить належні передумови для розробки послідовного та справедливого правового регулювання для ринку віртуальних активів.

Висновки

1. Пропонується під ринком віртуальних активів як об'єктом правового регулювання розуміти сукупність суспільних відносин, які виникають між учасниками ринку щодо створення та обігу віртуальних активів, здійснення державного регулювання та саморегулювання ринку віртуальних активів.

2. Наведене визначення видається необхідним закріпити у Дорожній карті щодо регулювання ринку віртуальних активів, що дасть змогу чітко визначити коло суспільних відносин, на яке спрямовано правове регулювання.

3. Основними напрямками правового регулювання ринку віртуальних активів мають стати: конкретизація правового режиму об'єктів ринку; визначення правового статусу суб'єктів ринку; відносини щодо функціонування та стимулювання розвитку ринку, державного регулювання та саморегулювання ринку віртуальних активів.

Перспективним напрямом подальших досліджень може виступати виявлення особливостей інфраструктури ринку віртуальних активів.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження проведено за власною ініціативою автора та не отримало будь-якого фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Nakamoto S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (дата звернення: 24.09.2020).
2. Kaal W. A. (2020). Digital Asset Market Evolution. *Journal of Corporation Law*. U of St. Thomas (Minnesota) Legal Studies Research Paper No. 20-02. <https://ssrn.com/abstract=3606663> (дата звернення: 24.09.2020).
3. Основи економічної теорії: підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2008. 448 с.
4. Петренко О. І. Криптовалютний ринок: стан та перспективи розвитку. *Розвиток банківських послуг та інновацій в цифровій економіці: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених* (м. Київ, 14 квітня 2019 р.). С. 219–222. https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30452/rbp_19_16.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 24.09.2020).
5. Проект Закону про віртуальні активи (реєстр. № 3637 від 11.06.2020 р.). *Офіційний вебсайт Верховної Ради України*. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110 (дата звернення: 24.09.2020).
6. Проект Закону про віртуальні активи (від 18.05.2020 р.) / *Офіційний вебсайт Міністерства цифрової трансформації України*. <https://thedigital.gov.ua/regulations/povidomlennya-pro-provedennya-publichnogo-gromadskogo-obgovorennya-proyektu-zakonu-ukrayini-pro-virtualni-aktivi?fbclid=IwAR2YiabFUf4LrSHllem-jCbrvQVntiZJOcHfIyJEK4be4Mb1Z2RQKyP550> (дата звернення: 24.09.2020).
7. Мілаш В. С. Віртуальні активи як об'єкти господарських прав. *Другі наукові читання пам'яті академіка В. К. Мамутова* (м. Київ, 3 липня 2020 р.) / наук. ред. В. А. Устименко. Київ: НАН України; ДУ "ЕПД імені В. К. Мамутова НАН України", 2020. С. 97–103.
8. Устименко В. А., Поліщук Н. Ю. Про стан правового забезпечення обігу криптовалют в Україні: погляд крізь призму зарубіжного досвіду. *Економіка та право*. 2018. № 1. С. 60–65.
9. Шопіна І. М. Щодо концептуальних підходів до визначення поняття правового регулювання. *Форум права*. 2011. № 2. С. 1055–1061. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_173.pdf
10. Плавич В. П. Право та економіка: теоретико-правові роздуми. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 3–8.
11. Пушкар М. С., Пинхасик В. А. Основи маркетинга. Тернопіль: Вісник, 1993. 80 с.
12. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1970–1980. Т. 8. http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh (дата звернення: 24.09.2020).
13. Царенко О. М., Бей О. Д., Мартиненко О. Д., Сало І. В. Корпоративне управління і фондовий ринок: підручник. Суми: ВТД "Університетська книга", 2005. 334 с.
14. Масляєва К. В. Господарсько-правове забезпечення функціонування ринку фінансових послуг в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Х., 2009. 20 с.
15. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України на проект Закону про віртуальні активи (реєстр. № 3637 від 11.06.2020 р.). <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=69110&pf35401=532334> (дата звернення: 24.09.2020).
16. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020PC0593> (дата звернення: 24.09.2020).
17. Financial services – EU regulatory framework for crypto-assets. Roadmap. European Commission. <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12089-Directive-regulation-establishing-a-European-framework-for-markets-in-crypto-assets> (дата звернення: 24.09.2020).
18. Chinkin, C. M. (1989). The Challenge of Soft Law: Development and Change in International Law. *The International and Comparative Law Quarterly*, 38(4), 850-866. Retrieved September 24, 2020, from <http://www.jstor.org/stable/759917>.
19. Зелена книга "Регулювання ринку криптовалют": Офіс ефективного регулювання. <https://regulation.gov.ua/book/91-zelena-kniga-reguluvanna-rinku-kriptovalut> (дата звернення: 24.09.2020).
20. Сословський В. Г., Косовський І. О. Ринок криптовалют як система. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. Вип. 2. С. 236–246.
21. Павлюченко Ю. М. Аграрний ринок як об'єкт правового регулювання. *Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право*. 2014. № 2. С. 119–122.

22. Кологойда О. В. Господарське-правове регулювання фондкових відносин в Україні: монографія. К.: Вид-во Ліра-К. 2015. 704 с.
23. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27–28. Ст. 312 (із змінами).
24. Про ринок природного газу: Закон України від 09.04.2015 № 329–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 27. Ст. 234.
25. Blandin, Apolline and Cloots, Ann Sofie and Hussain, Hatim and Rauchs, Michel and Saleuddin, Rasheed and Allen, Jason G and Zhang, Bryan Zheng and Cloud, Katherine. Global Cryptoasset Regulatory Landscape Study (April 16, 2019). University of Cambridge Faculty of Law Research Paper № 23/2019. <https://ssrn.com/abstract=3379219> (дата звернення: 24.09.2020).

REFERENCES

1. Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
2. Kaal, W. A. (2020). Digital Asset Market Evolution. *Journal of Corporation Law*. U of St. Thomas (Minnesota) Legal Studies Research Paper No. 20-02. <https://ssrn.com/abstract=3606663>
3. Shevchenko, L. S. (Red.). (2008). *Osnovy ekonomichnoyi teorii* [Foundations of economic theory]. Pidruchnyk. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).
4. Petrenko, O. I. (2019). Kryptovalyutnyy rynek: stan ta perspektyvy rozvytku [Cryptocurrency market: state and prospects of development]. In: *Rozvytok bankivskykh posluh ta innovatsiy v tsyfrovii ekonomitsi: materialy 2 Vseukraïnskoï naukovo-praktychnoy Internet-konferentsii studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh* (Kyiv, 14.04.2019). (s. 219–222). URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30452/rbp_19_16.pdf?sequence=1&isAllowed=y (in Ukr.).
5. *Proyekt Zakonu pro virtualni aktyvy* [Draft Law on Virtual Assets]. (11.06.2020 reyestr. No. 3637). https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110 (in Ukr.).
6. *Proyekt Zakonu pro virtualni aktyvy* [Draft Law on Virtual Assets]. (18.05.2020). <https://thedigital.gov.ua/regulations/povidomlennya-pro-provedennya-publichnogo-gromadskogo-obgovorennya-proyektu-zakonu-ukrayini-pro-virtualni-aktivi?fbclid=IwAR2YiabFUf4LrSHllem-iCbrvQVNtIZOJOcHfIyEK4be4Mb1Z2RQKyP550> (in Ukr.).
7. Milash, V. S. (2020). Virtualni aktyvy yak obyekty hospodarskykh prav [Virtual assets as objects of economic rights]. In: Ustymenko, V. A. (Red.). In: *Druhi naukovy chytannya pamyati akademika V. K. Mamutova* (Kyiv, 03.07.2020). Kyiv: NANUkrayiny; DU "EPD imeni V. K. Mamutova NAN Ukrayiny". (s. 97–103) (in Ukr.).
8. Ustymenko, V. A., & Polishchuk, N. YU. (2018). Pro stan pravovoho zabezpechennya obihu kryptovalyut v Ukrayini: pohlyad kriz' pryzmu zarubizhnogo dosvidu [On the state of legal support for cryptocurrency circulation in Ukraine: a look through the prism of foreign experience]. *Ekonomika ta pravo*, (1), 60–65 (in Ukr.).
9. Shopina, I. M. (2011). Shchodo kontseptualnykh pidkhodiv do vyznachennya ponyattya pravovoho rehulyuvannya [Regarding conceptual approaches to defining the concept of legal regulation]. *Forum prava*, (2), 1055–1061. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_173.pdf (in Ukr.).
10. Plavych, V. P. (2012). Pravo ta ekonomika: teoretyko-pravovi rozdzumy [Law and economics: theoretical and legal reflections]. *Derzhava i pravo*, (56), 3–8 (in Ukr.).
11. Pushkar, M. S., & Pinkhasik, V. A. (1993). *Osnovy marketinga* [Marketing Basics]. Ternopil: Visnyk (in Russ.).
12. Bilodid, I. K. (Red.). (1970–1980). *Slovnnyk ukraïnskoyi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: Nauk. dumka, T. 8. http://ukrlit.org/slovnnyk/slovnnyk_ukraïnskoi_movy_v_11_tomakh (in Ukr.).
13. Tsarenko, O. M., Bey, O. D., Martynenko, O. D., & Salo, I. V. (2005). *Korporatyvne upravlinnya i fondovyy rynek* [Corporate governance and the stock market]. Pidruchnyk. Sumy: VTD "Universytetska knyha" (in Ukr.).
14. Maslyayeva, K. V. (2009). *Hospodarsko-pravove zabezpechennya funktsionuvannya rynku finansovykh posluh v Ukrayini* [Economic and legal support for the functioning of the financial services market in Ukraine]. Candidate's thesis (12.00.04). Kharkiv (in Ukr.).
15. *Vysnovok Holovnoho naukovo-ekspertnoho upravlinnya Verkhovnoyi Rady Ukrayiny na proyekt Zakonu pro virtualni aktyvy* [Opinion of the Main Scientific and Expert Department of the Verkhovna Rada of Ukraine on the Draft Law on Virtual Assets]. (11.06.2020 reyestr. No. 3637). <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=69110&pf35401=532334> (in Ukr.).
16. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937. European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020PC0593](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12089-Directive-regulation-establishing-a-European-framework-for-markets-in-crypto-assets)

17. Financial services – EU regulatory framework for crypto-assets. Roadmap. European Commission. <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12089-Directive-regulation-establishing-a-European-framework-for-markets-in-crypto-assets>
18. Chinkin, C. M. (1989). The Challenge of Soft Law: Development and Change in International Law. *The International and Comparative Law Quarterly*, 38(4), 850–866. <http://www.jstor.org/stable/759917>
19. Zelena knyha "Rehulyuvannya rynku kryptovalyut" [Green Paper on Cryptocurrency Market Regulation]. <https://regulation.gov.ua/book/91-zelena-knyga-reguluvanna-rinku-kriptovalut> (in Ukr.).
20. Soslovskyy, V. H., & Kosovskyy, I. O. (2016). Rynok kryptovalyut yak systema [Cryptocurrency market as a system]. *Finansovo-kredytna diyalnist: problemy teorii ta praktyky*, (2), 236–246 (in Ukr.).
21. Pavlyuchenko, YU. M. (2014). Ahrarnyy rynek yak obyekт pravovoho rehulyuvannya [The agricultural market as an object of legal regulation]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu. Seriya V. Ekonomika i pravo*, (2), 119–122 (in Ukr.).
22. Kolohoyda, O. V. (2015). *Hospodarske-pravove rehulyuvannya fondovykh vidnosyn v Ukrayini* [Economic and legal regulation of stock relations in Ukraine]. Monohrafiya. Kyiv: Vyd-vo Lira-K (in Ukr.).
23. Pro rynek elektrychnoyi enerhiyi [About the electricity market]. *Zakon Ukrayiny* (13.04.2017 No. 2019–8). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (27–28), 312 (in Ukr.).
24. Pro rynek pryrodnoho hazu [About the natural gas market]. *Zakon Ukrayiny* (09.04.2015 No. 329–8). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (27), 234 (in Ukr.).
25. Blandin, A, Cloots, A. S., Hussain, H., Rauchs, M., Saleuddin, R., Allen, J. G., Zhang, B. Z., & Cloud, K. Global Cryptoasset Regulatory Landscape Study (April 16, 2019). University of Cambridge Faculty of Law Research Paper No. 23/2019. <https://ssrn.com/abstract=3379219>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:

Форум права: 63 pp. 56–63 (4).

Related identifiers:

10.5281/zenodo.4249276

http://forumprava.pp.ua/files/056-063-2020-4-FP-Kulyk_8.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2020_4_8.pdf

License (for files):

Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 12.09.2020

Accepted: 24.09.2020

Published: 29.09.2020

Cite as:

Кулик, О. І. (2020). Ринок віртуальних активів як об'єкт правового регулювання. *Форум Права*, 63(4), 56–63.

<http://doi.org/10.5281/zenodo.4249276>

Kulyk, O. I. (2020). Rynok virtualnykh aktyviv yak obyekт pravovoho rehulyuvannya [Virtual Asset Market as an Object of Legal Regulation]. *Forum Prava*, 63(4), 56–63. <http://doi.org/10.5281/zenodo.4249276>